

Zakon o suzbijanju diskriminacije u sudskoj praksi

DAMIR JELUŠIĆ dipl. iur.*

U članku autor izlaže relevantnu judikaturu vezanu uz Zakon o suzbijanju diskriminacije u posljednjih desetak godina, te ne samo s teorijskog, nego i s praktičnog stajališta analizi- ra s kojih osnova oštećenici u antidiskrimina- cijskim parnicama traže sudsku zaštitu.

1. UVOD

Protjeklo je puno desetljeće od dana stupanja na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije¹, kao krovnog propisa hrvatskog antidiskriminacijskog prava, koji uz nadzakonsku Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda², te neke druge multilateralne ugovore koji štite točno određene vulnerabilne socijalne skupine poput Konven- cije o pravima osoba s invaliditetom³, i ustavnu odredbu koja zabranjuje diskriminaciju u svim njezinim pojavnim oblicima, čini temelje anti- diskriminacijskog prava.

U nastavku izlažemo relevantnu judikaturu da bismo utvrdili koliko su u tuzemnoj judika- turi, nakon što su dva netom navedena propisa postala njezin integralni i sastavni dio, učestale antidiskriminacijske parnice, s jedne strane, i s druge strane, na temelju kojih diskriminativnih osnova diskriminirani oštećenici⁴ najčešće i naj- frekventnije traže sudsku pravoznaštitu.

2. DOPUŠTENOST REVIZIJE U ANTIDISKRIMINACIJSKIM PARNICAMA

ZSD propisuje da je u postupcima radi diskri- minacije revizija uvijek dopuštena⁵. Međutim, Vrhovni sud RH prije dosta vremena zauzeo je pravno shvaćanje da se revizije podnesene pre- ma tzv. posebnim propisima, *in concreto* ZSD-u,

smatraju tzv. izvanrednim revizijama, tako da je u odluci posl. br. Revr 950/2014-2 istaknuo: ... »Odredbom čl. 399. st. 2. ZPP propisano je da se revizija propisana posebnim zakonom smatra re- vizijom iz čl. 382. st. 2. ZPP, ako tim posebnim za- konom nije drugačije određeno. Odrredba čl. 399. st. 2. ZPP unesena je u Zakon o parničnom postupku Zako- nom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 57/11 - dalje: ZID ZPP/11), koje su stu- pile na snagu 2. lipnja 2011. i primjenjuju se na sve postupke u kojima je donesena drugostu- panjska presuda nakon njenog stupanja na snagu, sukladno odredbi čl. 53. ZID ZPP/11, a u predmetnom postupku drugo- stupanjska odluka donesena je 28. studenoga 2013. Budući da Zakonom o suzbijanju diskri- minacije nije propisano da je u gore navedenim slučajevima dopuštena revizija iz čl. 382. st. 1. ZPP, to je i u ovom predmetu dopuštena jedino revizija iz čl. 382. st. 2. ZPP«... , a u odluci posl. br. Revr 79/13-2, također, naveo: ... »U smislu odredbe čl. 23. Zakona o suzbijanju diskri- minacije („Narodne novine“, broj: 85/08 i 112/12) u postup- cima iz čl. 17. st. 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije revizija je uvijek dopu- štena. Međutim, u smislu odredbe čl. 399. st. 2. ZPP revizija propisana posebnim zakonom sma- tra se revizijom iz čl. 382. st. 2. ZPP slijedom čega je tužitelj mogao podnijeti samo reviziju iz čl. 382. st. 2. ZPP. Obzirom da tužitelj nije podnio reviziju u smislu odredbe čl. 382. st. 2. ZPP nego reviziju iz čl. 382. st. 1. ZPP, istu je valjalo odbaciti temeljem odredbe čl. 392. st. 1. ZPP i riješiti kao u izreci.« ...

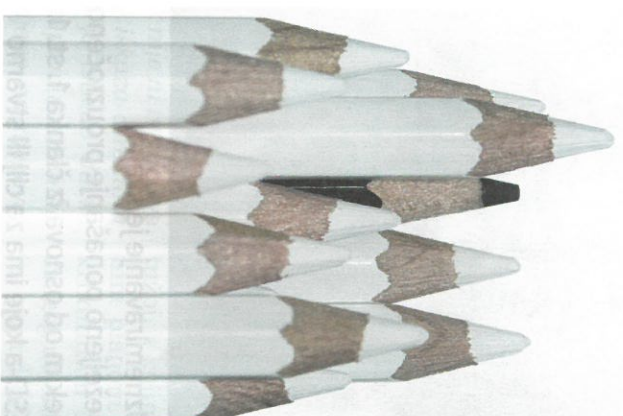
3. PRIMJERI DISKRIMINACIJE PO OSNOVI SEKSUALNE ORIJENTACIJE

Zanimljivo je da smo u vrhovnosudskoj judika- turnoj bazi našli najviše predmeta u kojima su diskriminirani oštećenici bili diskriminirani na osnovi seksualne orijentacije i dobi.

Dakako, ima puno predmeta u kojima je pred- met spora diskriminacija na radu, no njih, s ob- zirom na to da se rješavaju prema odredbama Za- kona o radu⁶, kao *lex specialis*, nismo uvrstili od- nosno inkorporirali u ovaj članak. Nadalje, ima

u judikaturi, ali još ne vrhovnosudskoj, i pravo- moćnih presuda parničnih sudova nižih instanci u kojima je predmet spora bila diskriminacija na osnovi invaliditeta⁷.

Kao primjer diskriminacije na osnovi seksu- alne orijentacije ističemo odluku Vrhovnog suda RH Rev 300/2013-2, kojom je povodom tzv. izvanredne revizije tužitelja preinačena drugostupanjska presuda do- nesena po tom istom sudu⁸ i presuda Županijskog suda u Zagrebu⁹, prihvaćen deklarato- rni antidiskriminacijski tuž- beni zahtjev kojim je utvrđeno da je tuženik izjavom danom jednim dnevnim novinama, koja je glasila: ...»u mojoj re- prezentaciji gayevi također ne bi igrali. Ne vidim čovjeka gay reprezentacije kako ide glavom na kopačku, ali ga vidim kao baletana, tekstopisca, novi- nara« ..., diskriminirao osobe iste spolne orijentacije, potom prohibitivni antidiskrimina- cijski tužbeni zahtjev kojim se tuženiku zabranjuje daljnje istupanje u medijima kojima na bilo koji način diskriminira osobe iste spolne orijentacije, publikacijski antidiskrimina- cijski tužbeni zahtjev kojim mu se nalaže da se javno pu- tem medija o svom trošku ispriča radi davanja izjava kojima je diskriminirao osobe iste spolne orijentacije te konačno publikacijski antidiskri- minacijski tužbeni zahtjev kojim mu se nalaže da o svom trošku objavi presudu u dnevniku u kojem je publicirana sporna izjava. U podnesenoj su reviziji tužitelji, a bila je posrijedi tzv. udru- žna antidiskriminacijska tužba, individualizira- li četiri pravna pitanja za koja su smatrali da su bitna za jedinstvenu primjenu prava i ravnoprav- nost sviju u njegovoj primjeni, a revizijski se sud suglasio s njima i odluku, u bitnom, obrazložio na sljedeći način: - ... »U predmetu *Feyn Europ- ski sud za ljudska prava je zaključio da je činjeni- ca da je glavni direktor kompanije putem medija*

Diskriminacijom se smatra i stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovi seksualne orijentacije

* odvjetnik. Odvjetničko društvo Vučić, Jelušić, Šulina, Štancović, Jurcan & Jabuka d.o.o. iz Rijeke.
¹ Zakon o suzbijanju diskriminacije (Nar. nov., br. 85/08 i 112/12 - u nastavku teksta: ZSD).
² Konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (Nar. nov. - MU, br. 18/97, 6/99 - proc. tekst, 8/99 - ispr., 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).
³ Konvencija o pravima osoba s invaliditetom s fakul- tativnim protokolom (Nar. nov. - MU, br. 6/07, 3/08 i 5/08).
⁴ Izrazi u ovom članku korišteni u muškom rodu, primje- nje oštećenik, rođno su neutralni odnosno na jednak način obuhvaćaju muški i ženski rod.
⁵ Članak 23. ZSD-a.

⁶ Zakon o radu (Nar. nov., br. 93/14 i 117/17).

⁷ Jelušić, Damir, Diskriminacija osoba s invaliditetom ne- primjenom mjera razumne prilagodbe na recentnom pri- mjeru iz judikature, Pravo i porezi, broj 9 za 2017.
⁸ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gž-12/11 od 18. trav- nja 2012.
⁹ Županijski sud u Zagrebu, 15 Pnz-6/10-27 od 24. ožujka 2011.

javno objavio diskriminatornu politiku zapošljavanja vjerojatno odvratio neke od osoba sjeverno-dječakog porijekla od pokušaja da se zaposle u toj kompaniji, okolnost da nisu identificirane konkretne osobe koje su takvom politikom diskriminirane ili mogle biti diskriminirane ocijenjena je neodlučnom, te je zaključeno da je kompanija Feyrn počinila izravnu diskriminaciju iako nije bilo konkretne žrtve niti izravnog komparatora. U ovom predmetu (M.) činjenično stanje je podudarno stanju u predmetu Feyrn pa je osnovano i pravno shvaćane Europskog suda za ljudska prava u slučaju Feyrn razmatrati u kontekstu slučaja M. Naimé, Z. M. kao izvršni dopredsjednik N. K. D. (neovisno o eventualnoj moći koju ima temeljem propisa i akata koji uređuju odnose u H. n. s. i nogometnom športu, te procesa zapošljavanja nogometaša), ima u svijetu nogometa ugled i javni autoritet zbog čega je njegova izjava mogla na diskriminaciju potaknuti i osobe prema kojima on nema položaj formalne hijerarhijske nadređenosti, te biti poticaj drugim poslodavcima u nogometnom športu da prema homoseksualcima - nogometašima postupi s predrasudama. Dakle, izjava tuženika kojom on iznosi stav da su homoseksualci osobe koje se zbog deficita agresivnosti i pozhrtvornosti ne mogu uspješno baviti profesionalnim nogometom, po ocjeni ovog revizijskog suda, predstavlja postupanje zbog kojeg bi neka osoba (homoseksualac) mogla biti stavljena u nepovoljniji položaj od druge osobe (muškarca heteroseksualca) u usporednoj situaciji (zapošljavanje nogometaša), dakle takvom izjavom počinjena je izravna diskriminacija u smislu odredaba čl. 2. st. 1. ZSD i čl. 3. st. 1. ZSD ... Treće pitanje zbog kojeg je revizija podnesena svodi se na dvojbu je li, s obzirom na ustavno jamstvo slobode mišljenja i izražavanja misli (čl. 38. Ustava Republike Hrvatske), moguće počiniti diskriminaciju, u smislu ZSD, verbalnim izražavanjem. Iz prethodno iznesenog proizlazi da ovaj revizijski sud i na ovo pitanje daje potvrdan odgovor koji se odnosi na one situacije u kojima verbalno pripočanje ugrožava zaštićene vrijednosti drugih osoba (konkretno, kada se verbalnim izražavanjem postižu učinci zbog kojih neka osoba može biti stavljena u nepovoljniji položaj, u smislu odredbe čl. 2. st. 1. ZSD) revizijski sud iznosi shvaćanje da su u postupcima radi zaštite prava na jednakost postupanje prema odredbama ZSD nerodavne odredbe o pravilima o teretu dokazivanja iz čl. 20. st. 1. ZSD i u onim slučajevima kada je tužitelj osoba iz čl. 24. st. 1. ZSD«...

U jednoj je, pak, antidiskriminacijskoj parnici Vrhovni sud RH, ovaj put u ulozi drugostupanjskog žalbenog suda, presudom preinačio

Uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje prouzročeno nekim od osnova iz članka 1. st. 1. ZSD-a koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje

presudu Županijskog suda u Zagrebu¹⁰ i prihvatilo deklaratorni antidiskriminacijski tužbeni zahtjev kojim se utvrđuje da je tuženik izjavama homoseksualci neće igrati u hrvatskoj nogometnoj reprezentaciji dok je on predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza, te da samo zdravi ljudi igraju nogomet, diskriminirao homoseksualce kao osobe iste spolne orijentacije, prohihtivni antidiskriminacijski tužbeni zahtjev kojim se tuženiku zabranjuje daljnje istupanje u medijima u kojima na bilo koji način diskriminira homoseksualce kao osobe iste spolne orijentacije, te publikacijski antidiskriminacijski tužbeni zahtjev kojim se tuženiku nalaže da se javno, putem medija ispriča radi davanja izjave. Posrijedi je, također, bila parnica inicirana udruženom tužbom homoseksualnih udruga, a Vrhovni sud RH odluku je obrazložio na sljedeći način: ...»Prema odredbi čl. 8. toč. 1. i 2. ZSD, taj zakon se primjenjuje između ostalog na postupanja i fizičkih osoba osobito na područjima rada i radnih uvjeta, uključujući kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, te napredovanju i pristup svim vrstama profesionalnog usmjeravanja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja, odnosno i u području sporta. Prema odredbi čl. 1. st. 2. ZSD, diskriminacijom se u smislu tog zakona smatra i stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po osnovu iz stavka 1. tog članka (između ostalog i na osnovi spolne orijentacije). Tuženik jest predsjednik Hrvatskog nogometnog saveza, a zbog njihove spolne orijentacije stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na druge, a tuženik je tu izjavu dao kao fizička osoba koja djeluje i nesporno ima utjecaj u području športa, a posebno nogometa u Hrvatskoj, onda je nužno zaključiti kako je tuženik pasivno legitimiran u ovom sporu. Naime, obzirom na činjenicu da je tuženik prema odredbi čl. 48. Statuta Hrvatskog nogometnog saveza

(dalje: Statut HNS) po dužnosti i predsjednik Skupštine Hrvatskog nogometnog saveza i predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nogometnog saveza, te obzirom na poslove i ovlasti koje iz toga za njega proizlaze u smislu odredbe čl. 49. te čl. 42. Statuta HNS-a, uključujući i onu iz toč. 20. čl. 42. Statuta HNS-a (donosi odluke o reprezentacijama...), potpuno je izvjesno da je tuženik u mogućnosti aktivno utvrđivati kriterije i praksu Hrvatskog nogometnog saveza, a koji se odnose i na formiranje hrvatske nogometne reprezentacije, a ne da on na to nema utjecaja kako to pogrešno zaključuje prvostupanjski sud, te zbog toga otklanja pasivnu legitimaciju tuženika. Prema odredbi čl. 3. st. 1. ZSD uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od osnova iz čl. 1. st. 1. tog zakona koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Prema odredbi st. 3. tog članka na uznemiravanje se na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZSD, a koje se odnose na diskriminaciju. Ocjenjujući značaj izjave tuženika da „na svu sreću nogomet igraju samo zdravi ljudi“, a kojom se sugerira da su osobe iste spolne orijentacije bolesne osobe, nižestupanjski sud je našao da takva izjava dostavlja povredu dostojanstva te skupine osoba, no otklonjen je značaj uznemiravanja reguliranog odredbom čl. 3. ZSD smatrajući da tijekom postupka tužitelji nisu ponudili činjenice i dokaze koji bi ukazali na vjerojatnost nastupa neželjenog ponašanja koje ime za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje. Pri tome nižestupanjski sud gubi iz vida odredbu čl. 20. u svezi s odredbom čl. 24. st. 1. i 4. ZSD, a koja se odnosi na teret dokazivanja u postupcima udružne tužbe za zaštitu od diskriminacije, a kao što je ova u sporu predmeta. Prema toj odredbi ako stranka u sudskom postupku tvrdi da je povrijeđeno njezino pravo na jednakost postupanje prema odredbama tog zakona, dužna je učiniti vjerodajnim da je došlo do diskriminacije. U tom slučaju teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije leži na protivnoj strani. Dakle, prema citiranoj odredbi čl. 20. ZSD stranka koja se poziva na diskriminaciju nije ju dužna dokazati sa stupnjem sigurnosti, već je dovoljno da učini vjerodajnim da je do diskriminacije došlo. Ispunjenjem tog uvjeta, protivna strana (navodni diskriminator) dužna je dokazati da diskriminacije nema. Ukoliko ne dokaže sa stupnjem sigurnosti da diskriminacije nema, ima se smatrati da je pravo na jednakost postupanje povrijeđeno.«¹¹ ...

4. PRIMJERI DISKRIMINACIJE PO OSNOVI DOBI

Jedan od primjera diskriminacije po osnovi dobi je presuda Županijskog suda u Osijeku, Gž R 699/2016-2, kojom je odbijena žalba tuženika i potvrđena prvostupanjska presuda kojom je utvrđeno da su tuženici povrijedili pravo tužitelja na jednakost postupanje diskriminacijom,

¹⁰ Županijski sud u Zagrebu, Pnz-7/10 od 2. svibnja 2011.

¹¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gž 25/11-2.

te im je zabranjeno poduzimanje daljnjih radnji kojima se krši ili može prekršiti pravo tužitelja na jednako postupanje i naloženo provođenje radnji kojima se uklanja diskriminacija ili njezine posljedice i konačno naloženo prvotuženiku da na ime pravične naknade radi povrede prava osobnosti, i to dostojanstva, časti, ugleda i duševnog zdravlja, isplati tužitelju novčani iznos od 30.000,00 HRK.

Obrazlažući odluku, sud je u relevantnom fragmentu obrazloženja deklarirao pravno stajalište prema kojem je tužitelj: ... »od I-tuženika i II-tuženika kao nadređenog uznemiravan po dobnjoj diskriminaciji (čl. 3. ZSD u svezi s čl. 5. st. 5. i čl. 130. ZR). Po čl. 3. st. 1. ZSD, uznemiravanje je svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekim od diskriminacionih osnova iz čl. 1. st. 1. ZSD, koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah,

Žrtva diskriminacije ima pravo na naknadu štete prema propisima kojima se uređuju obvezni odnosi

zbog starosne dobi, jer se na njega više ne računa, zatim neprinujen odgovor II-tuženika da tužitelj u poslovnoj korespondenciji piše velikim slovima (više), i konačno, nedavanje 33 mjeseca tužitelju konkretnih zadataka nakon sklapanja ugovora o radu za poslove vodećeg specijalista za podršku maloprodaji, predstavlja po ocjeni ovog suda, neželjeno ponašanje koje je imalo za cilj povredu dostojanstva tužitelja, koje je kod tužitelja uzrokovalo strah, neprijateljsko, ponižavajuće i uvredljivo okruženje, motivirano postupcima I-tuženika i II-tuženika bez opravdanih i legitimnih razloga, a i stavljanje tužitelja u nepovoljniji položaj u usporedivoj situaciji u odnosu na druge osobe na području roda. Tužitelj je učinio vjerojatnim uznemiravanje na području rada po diskriminacionoj osnovi starosne dobi, a tuženik na kome je bio teret dokazivanja nije dokazao suprotno (čl. 20. ZSD). Povostupanijski sud je na temelju nalaza i mišljenja vještaka psihijatrijske struke dr. P. F. utvrdio da se kod tužitelja tijekom 2014. godine razvio porremecaj prilagodbe s anksioznim depresivnim sindromom, koji je doveo do trajnog oštećenja

duševnog zdravlja koje umanjuje životne i radne aktivnosti tužitelja za 10 % trajno. Tužitelju pripada pravo na naknadu štete po općim pravilima obveznog prava, jer je bolest tužitelja, po ocjeni ovog suda, u uzročno posljedičnoj vezi s uznemiravanjem po diskriminacionoj osnovi životne dobi.«.....

I Županijski sud u Rijeci, u predmetu pod posl. br. Gž R 345/2017-2, presudom je potvrdio presudu¹² Općinskog radnog suda u Zagrebu, čijim je dispozitivom utvrđeno da je tuženik povrijedio pravo tužitelja na jednako postupanje time što tužitelju, unatoč njegovim kompetencijama za radno mjesto sportskog trgovca raspisano najtečajem tuženika, nije omogućio zasnivanje radnog odnosa zbog tužiteljeve dobi, te tuženika obvezao isplatiti tužitelju na ime neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti iznos od 7.000,00 HRK.

Svoju odluku, u bitnom, obrazložio je tako što je naveo: ... »pravilno sud prvog stupnja utvrđuje da iz poruke upućene tužitelju e-mailom proizlazi da je stavljen u nepovoljniji položaj zbog svoje dobi, ne prihvaćajući pri tome iskaz direktora tuženika koji navodi da tužitelj nije zadovoljio određene kriterije natječaja, odnosno da je drugi kandidat imao bolje kompetencije u odnosu na tužitelja, te da je došlo do nespretnosti u sadržaju e-mail poruke tuženika, što tuženik nije ni tvrdio sve do navedenog iskaza direktora tuženika, već je isticao da se radilo o postupanju tuženika koje je utemeljeno na njegovoj globalnoj politici zapošljavanja kao poslodavca koji posluje širom svijeta, u preko trideset zemalja, a koja politika zapošljavanja pruža priliku mladim osobama, koju je tuženik ovlašten sam kreirati i stvarati,

čemu su dodatni razlog i razne mjere aktivne politike zapošljavanja mladih koje potiče Republika Hrvatska. Međutim, pravilno sud prvog stupnja otklanja navedene tvrdnje tuženika, jer se i po ocjeni ovog suda tuženik neosnovano poziva da bi se radilo o iznimkama iz odredbe čl. 9. st. 2. t. 8. ZSD-a. Naime, diskriminacija je u svim pojavnim oblicima zabranjena. Prema Direktivi Vijeća 2000/78/EZ, države članice mogu propisati da se razlike u tretmanu na temelju starosne dobi neće smatrati diskriminacijom, ako su, u kontekstu nacionalnog prava, te razlike objektivno i razumno opravdane zakonitim ciljem, koji obuhvaća zakonitu politiku zapošljavanja, tržište radne snage i ciljeve stručne izobrazbe, te ako su sredstva ostvarivanja tog cilja zakonita i nužna. Takve razlike u tretmanu, između ostalog, mogu uključivati postavljanje posebnih uvjeta za pristup zapošljavanju. U konkretnom slučaju tuženik nije dokazao opravdanost razlike u tretmanu tužitelja

i da bi za to imao legitiman cilj, da politika i svrha zapošljavanja tuženika koja bi opravdala nejednako postupanje po osnovi dobi nije jasno navedena prilikom raspisivanja natječaja, niti su navodi direktora tuženika da su ciljana skupina njihove trgovine mladi ljudi - pasionirani ljubitelji sporta, dostatni da bi se opravdalo nejednako postupanje, s obzirom da nije jasno dovedena u vezu činjenica dobi trgovca - prodavača s ciljanom skupinom kupaca, na koju se tuženik kao trgovac orijentira, kako to pravilno utvrđuje sud prvog stupnja, te se upućuje na obrazloženje pobijane presude. Stoga je pravilno utvrđenje suda prvog stupnja da je u konkretnom slučaju počinjena diskriminacija temeljem dobi, kako se to navodi u tužbi. Posljedično navedenom tužitelju temeljem odredbe čl. 11. ZSD-a pripada pravo na naknadu štete sukladno Zakonu o obveznim odnosima („Narodne novine“ br. 35/05, 41/08, 125/11; dalje ZOO), i to pravo na naknadu neimovinske štete zbog povrede prava osobnosti, i to zbog povrede prava na čast i dostojanstvo koja prava su u konkretnom slučaju tužitelju povrijeđena radnjom diskriminacije.« ...

5. PRIMJER (NE)DISKRIMINACIJE PO OSNOVI VJERSKOG (NE)OPREDJELJENJA

Kada je u pitanju diskriminacija po osnovi vjerskog opredjeljenja, Vrhovni sud RH, u svojstvu drugostupanjskog suda, presudom¹³ odbio je žalbu kao neosnovanu potvrdivši presudu¹⁴ Županijskog suda u Zagrebu kojom su odbijeni objektivno kumulirani tužbeni zahtjevi tužitelja postavljeni u udružnoj tužbi, a kojima je traženo utvrđenje da su Nastavnim planom i programom za osnovnu školu diskriminirani učenici koji zbog svjetonazorskog ili drugog uvjerenja ne žele pohađati vjeronauk, a nije im ponuđen drugi odgovarajući izborni predmet, uz zahtjev da se naloži Nastavni plan i program za osnovnu školu u roku mjesec dana po pravomoćnosti presude dopuniti predmetom alternativnim vjeronauku i u roku tri mjeseca osigurati izvođenje nastave tog predmeta.

Potvrđujući zakonitost i pravilnost zauzetih pravnih shvaćanja prvostupanjskog suda, u obrazloženju drugostupanjske odluke navedeno je: ... »polazeći od pojma diskriminacije kako je definiran odredbom čl. 1. st. 2. i 3. ZSD te oblicima diskriminacije definiranih čl. 2. ZSD, te svodeći činjenični supstrat spisa ovog predmeta u navedene zakonodavne okvire, nameće se zaključak kako je tuženica u smislu odredbe čl. 20. st. 1. ZSD, a primjenom tereta dokazivanja uspjela dokazati da u njezinom postupanju uvođenjem vjeronauka kao izbornog predmeta od prvog do osmog razreda osnovne škole nije diskriminirala one učenike koji nisu odabrali taj predmet kao izborni. Naime, točno je da je za učenike prvog do trećeg razreda osnovne škole NPOŠ predviđio samo vjeronauk kao izborni predmet, dakle bez mogućnosti odabira nekog drugog izbornog predmeta za te učenike. No, kod nesporne činjenice da se za taj izborni predmet mogao odlučiti svaki učenik tih razreda osnovne škole, bez obzira na njegov svjetonazor

¹² Općinski radni sud u Zagrebu, Pr-2524/16-1.

¹³ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gž 25/13-2.

¹⁴ Županijski sud u Zagrebu, Pnz-1/13.

i njegovu vjersku (ne)predijeljenost (dakle, mogao ga je odabrati kako dijele katoličke vjere, tako neke druge vjere, ateisti, agnostik, skeptik itd.), nameće se zaključak kako tako ponuđenim izborim predmetom djeca koja nisu odabrala taj predmet nisu bila diskriminirana u odnosu na ona djecu koja su ga odabrala. Ovo stoga što je mogućnost odabira, ili ne, tog izbornog predmeta bila široko postavljena u smislu da je svim učenicima taj odabir bio ponuđen pod jednakim uvjetima. Naime, za odabir izbornog predmeta vjeronauk nisu se tražile nikakve dodatne pretpostavke u smislu deklariranja vjerske opredijeljenosti učenika i njegovih roditelja i slično. Upravo zato izostanak ocjene iz tog predmeta u svjedodžbi ima isključivo značenje da taj učenik nije odabrao taj predmet kao izborni, a bez da se iz toga može izvlačiti kakav drugi zaključak odnosno bez da to ima određene konotacije, posebno ne u pravcu generiranja negativnih posljedica za tog učenika.

Za učenike četvrtog razreda osnovne škole uz izborni predmet vjeronauk bio je ponuđen strani jezik kao drugi izborni predmet, a za učenike petog do osmog razreda osnovne škole uz vjeronauk je bilo ponuđeno više izbornih predmeta. Kako je dakle svim učenicima osnovne škole izbor izbornih predmeta pa tako i vjeronauka kao jednog od izbornih predmeta bio ponuđen svima pod jednakim uvjetima, nema govora o tome da su učenici koji nisu odabrali vjeronauk kao izborni predmet bili diskriminirani u odnosu na one koji su ga odabrali. S tim u svezi treba ponoviti i razloge prvostupniške presude da je vjeronauk u NPPoS uveden u izvršavanju ugovora između Svete Stolicе i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture, potvrđenog Zakonom o potvrđivanju ugovora između Svete Stolicе i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture („Narodne novine“ - Međunarodni ugovor broj 2/97), a prema kojem se Republika Hrvatska obvezala u sklopu školskog plana i programa i u skladu s voljom roditelja ili skrbnika jamčiti nastavu katoličkog vjeronauka u svim javnim osnovnim i srednjim školama i u predškolskim ustanovama, kao obveznog predmeta za one koji ga izaberu i pod uvjetima pod kojima se izvodi nastava ostalih obveznih predmeta.« ...

6. ZAKLJUČAK

Danas, više od deset godina od stupanja na snagu ZSD-a, možemo konstatirati činjenicu da je on, u pravnoj simbiozi i sinergiji s brojnim konvencijama nadzакonske pravne snage koje su dio našeg tuземnog pravnog poretka, i ustavnom odredbom koja izrijeком zabranjuje diskriminaciju prema bilo kojoj osnovi, kao krovni propis hrvatskog antidiskriminacijskog prava zaživio u praksi jer se sve više diskriminiranih oštećenika odlučuje pred parničnim sudovima zatražiti zaštitu od diskriminatornih postupanja.

Judikatura nam, pak, pokazuje da se oštećenci (po)najviše diskriminiraju na radu te na osnovi seksualne orijentacije, dobi i invaliditeta, iako akcentiramo činjenicu da uzorak nije reprezentativan, no diskriminacija se u našem društvu javlja u svim pojavnim oblicima pa *pro futuro* treba očekivati daljnji razvoj i sve učestaliju primjenu antidiskriminacijskog prava u praksi.

Sustav inspekcija u Republici

Inspekcijski poslovi državnih institucija predstavljaju poseban oblik upravnog nadzora. Prema svojoj prirodi inspekcijski poslovi najbrži su način autoritativnog sprječavanja i otklanjanja nezakonitosti u radu, kako bi se stanje i poslovanje stranke uskladio sa zakonom i drugim propisima. U mnoštvu različitih regulatornih tijela koja djeluju u Republici Hrvatskoj, posebno se ističu inspekcije jer svoju djelatnost obavljaju neposredno kod stranke, koje znaju pitati koliko ima inspekcija u Republici Hrvatskoj. U članku autor će pokušati odgovoriti na navedeno pitanje te prije toga razjasniti određene pokazatelje na temelju kojih će se pokušati utvrditi broj inspekcija.

ZDRAVKO VUKŠIĆ, dipl. oec.*

1. INSPEKCIJA

Inspekcija je naknadni korektivni nadzor poslovnih procesa i stanja temeljen na stručnom utvrđivanju činjenica, a obavljaju je vanjska tijela. Za razliku od drugih tijela nadzora, inspekcije, u pravilu, imaju pravo i dužnost poduzimati mjere otklanjanja nepravilnosti. To obavljaju davanjem rješenja, ako su za to izričito zakonom ovlaštene ili izvještaja nadležnim tijelima koja su dužna poduzimati predviđene mjere. Inspekcije su osobito povezane s tijelima gonjenja i kažnjavanja jer se zakonom predviđaju odgovarajuće kazne. Inspekciju obavljaju samo djelatnici kojima je izričito priznato svojstvo inspektora ili su u službi tijela koja su nadležna obavljati inspekciju poslovanja. Reviziju, međutim, obavljaju osobe s određenim stručnim i moralnim kvalitetama, ali ne moraju biti u radnom odnosu s tijelom koje zahtijeva reviziju poslovanja. Zato revizor ne može imati nikakvu opću ovlast, kao kod inspekcije, kod koje inspektor može obavljati nadzor poslovanja za koji je nadležan.

1.1. ZAKONSKI OKVIR

Osnovni zakonski propisi koji reguliraju rad državne uprave jesu:

- Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (Nar. nov., br. 93/16 i 104/16)
- Zakon o sustavu državne uprave (Nar. nov., br. 150/11, 12/13, 93/16 i 104/16 - u nastavku teksta: ZoSDU)
- Zakon o općem upravnom postupku (Nar. nov., br. 47/09 - u nastavku teksta: ZUP).

Zakonom o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave ustrojavaju se ministarstva, državni uredi i državne upravne organizacije te se određuje njihov djelokrug.

Zakon koji propisuje poslove državne uprave jest ZoSDU.

Prema članku 2. navedenog Zakona, poslove državne uprave obavljaju tijela državne uprave, a to su:

Ministarstvo financija, Porezna uprava

- ministarstva
- središnji državni uredi
- državne upravne organizacije i
- uredi državne uprave u županijama.

ZUP uređuje pravila na temelju kojih tijela državne uprave i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u nastavku teksta: JLP(R)S), pravne osobe koje imaju javne ovlasti u okviru djelokruga zakona postupaju i rješavaju u upravnim stvarima.

ZoSDU dopušta da se zbog specifičnosti poslova koje obavljaju tijela državne uprave ti poslovi budu propisani posebnim propisima. Tako, primjerice, Opći porezni zakon (Nar. nov., br. 115/16) uređuje odnos između poreznih obveznika i poreznih tijela koja primjenjuju propise o porezima i drugim javnim davanjima.

1.2. INSPEKCIJSKI POSLOVI

U člancima 24.-33. ZoSDU-a propisane su posebne odredbe inspekcijskih poslova za sva državna tijela koja u svojim aktima imaju propisan bilo kakav nadzor. Osnovne značajke su:

- izravan uvid u opće i pojedinačne akte
- inspekcijske poslove provode inspektori i drugi državni službenici ovlašteni za provedbu nadzora (u nastavku teksta: inspektori)

inspekcijske poslove u prvom stupnju obavljaju uredi državne uprave u JLP(R)S-u, a u drugom stupnju središnja tijela državne uprave, ako posebnim zakonom nije što drugo određeno. Središnja tijela državne uprave mogu neposredno obavljati i inspekcijske poslove iz nadležnosti ureda državne uprave u JLP(R)S-u

inspektori imaju posebnu iskaznicu kojom se dokazuje njihovo službeno svojstvo, identitet i ovlasti

- inspektori imaju pravo, u skladu sa zakonom i drugim propisima, pregledati i poslovne prostorije, poslovne spise, zgrade, predmete, robu i druge stvari kod nadziranih osoba, saslušati pojedine osobe u upravnom postupku, pregledati isprave na temelju kojih se može utvrditi identitet osoba, kao i obavljati druge radnje u skladu sa svrhom inspekcijskog nadzora
- prilikom provođenja inspekcijskog nadzora inspektori su dužni pridržavati se odredaba propisa kojima se uređuje zaštita osobnih podataka te odredaba posebnih propisa kojima se propisuje tajnost podataka

- ako nađe da je povrijeđen zakon ili drugi